

ХУЛОСАИ

шӯрои диссертатсионии БД.КҶА-029 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
оид ба додани дараҷаи илмӣ доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси
09.00.03 – таърихи фалсафа

Парвандаи аттестатсионии №_____

Қарори шӯрои диссертатсионӣ аз 15 сентябри соли 2022, таҳти №10

Дар бораи ба Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон додани дараҷаи илмӣ доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03-таърихи фалсафа.

Диссертатсия дар мавзӯи «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоияи шарқӣ ва таҳаввули он дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик» дар таърихи 28-уми майи соли 2022, суратмаҷлиси №3 аз ҷониби Шӯрои диссертатсионӣ (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17, Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18.03.2021 с. №65) ба ҳимояи такрорӣ қабул карда шудааст.

Довталаб Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо, соли 1974 таваллуд шудааст. Шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Соли 1999 факултети шарқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро (ҳоло ДМТ) аз рӯи ихтисоси “муаллими забон ва адабиёти араб” хатм намудааст. Аз соли 1999 то имрӯз дар Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон фаъолият намуда истодааст. Соли 2010 рисолаи номзадии худро дар мавзӯи “Назари муҳаққиқони араб ба фалсафаи Ибни Сино” аз рӯи ихтисоси 09.00.03-таърихи фалсафа ҳимоя намудааст. Айни замон директори Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва Аврупои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон мебошад.

Диссертатсия дар шӯбаи таърихи фалсафаи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи академик А. Баҳроуддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон иҷро шудааст.

Мушовири илмӣ: Саид Нуриддин Саид - доктори илмҳои фалсафа, профессор, узви вобастаи АМИТ, раиси Кумитаи телевизион радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Зиёев И. Ғ. доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи диншиносии факултети фалсафаи ДМТ.

Султонзода С. А. доктори илмҳои фалсафа, дотсент, мудири кафедраи забони фаронсагии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

Карамхудоев Ш. доктори илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишкадаи давлатии забонҳо ба номи Сотим Улуғзода.

Муассисаи тақриздиханда - Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби мудирӣ кафедраи фалсафа, дотсент Муродбекова М. Ҳ., ба имзо расида, аз ҷониби ректори ҳамин Донишгоҳ, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Шарифзода М. М. тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо дар мавзӯи «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоияи шарқӣ ва таҳаввули он дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик» ба бандҳои 10-16-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми ноябри соли 2016, таҳти №505 ба тасвиб расидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03- таърихи фалсафа мебошад.

Дар интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи тақриздиханда он чиз ба асос гирифта шудааст, ки онҳо аз рӯи ихтисоси 09.00.03- таърихи фалсафа дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд ва корҳои илмӣ-таҳқиқотии онҳо ба масъалаи таҳқиқшавандаи диссертатсияи Ниёзӣ Ё.Б. алоқамандии зич доранд.

Довталаб зиёда аз 20 мақолаи ҷопӣ дорад, ки ҳамаашон дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд. Интишороти довталаб нуктаҳои асосӣ, натиҷа ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳанд.

Муҳимтарин интишороти довталаб аз рӯи мавзӯи диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Ниёзов Ё. Б. Современная арабская философия. // Известия Академии наук, Республики Таджикистан. 2009-№ 3, - С. 53-55.
2. Ниёзов Ё. Б. Шахсияти Ибни Сино аз назари Тайсир Шайхуларз // Известия Академии наук Республики Таджикистан. №3, 2009. С. 53-55.
3. Ниёзов Ё. Б. Материалистическая интерпретация онтологии Ибн Сины в современной арабской философии // Известия Академии наук Республики Таджикистан. Серия: философия и право. №1, 2010. -С 35 – 46.
4. Ниёзов Ё. Б. Интерпретация Шайхуларза философии Ибн Сины // Вестник Таджикского Национального Университета. №4 (61), 2010. -С. 107-112.
5. Ниёзов Ё. Б. Новый взгляд на мистицизм Ибн Сины // Вестник Таджикского Национального Университета. №4 (61), 2011.- С. 27-34.
6. Ниёзов Ё. Б. Мистический взгляд Ибн Сины // Вестник Таджикского национального университета. № 6, -2012. - С. 50-57.
7. Ниёзов Ё. Б. Ибн Сина и мистицизм // Вестник Таджикского национального университета. 1-ая часть, 3/8 (101). – Душанбе: Сино, 2013. - С. 147-153.
8. Ниёзов Ё. Б. Теория благодати в онтологии в философии Сухраварди // Известия Института философии, политологии и права им. А. Баховадинова АН РТ. -№4, -2012. - С. 6-11.

9. Ниёзов Ё. Б. Аналитический метод Ибн Сины // Известия института философии, политологии и права им. А Баховиддинова АНРТ. - №3, -2014. -С. 3-6.
10. Ниёзов Ё. Б. Мафҳуми умумии илми мантиқ ҳамчун муқаддимаи таснифи илм. // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - Душанбе: “СИНО” - №3/4 (170) 2015. – С. 177-183.
11. Ниёзов Ё. Б. Қойгоҳи улуми амалӣ дар осори Ибни Сино. //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - Душанбе: “СИНО” - №3/9 (184) 2015. – С. 113-121.
12. Ниёзов Ё. Б. Таъсири назариявии Ибни Сино дар инкишофи таълимот оид ба таснифи илмҳо дар таърихи фалсафа // Ахбори Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ. - № 3, -2017. -С 39-49.
13. Ниёзӣ Ё. Б. Таснифи илмҳо дар фалсафаи Ибни Сино: проблемаҳои методологии таҳлили назариявӣ // Известия института философии, политологии и права им. А Баховиддинова АНРТ. -№ 1, Душанбе, 2018. - С. 56 - 65.
14. Ниёзӣ Ё. Б. Пешзаминаҳои бостонии ғоявии назарияи таснифи илмҳои Ибни Сино // Ахбори АИҶТ. Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ. № 4, (254). Душанбе, 2018. -С 10-18.
15. Ниёзӣ Ё. Б. Абунаср Фараби – возродитель перипатетической школы // Ахбори АИҶТ. Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ. -№ 1, (255). -Душанбе, 2019. -С 15-28.
16. Ниёзӣ Ё. Б. Таснифи илмҳо аз назари мактабҳои фалсафӣ // Известия института философии, политологии и права им. А Баховиддинова АНРТ. № 4, Душанбе, 2019. -С. 60-68.
17. Ниёзӣ Ё. Б. Таснифоти илм ҳамчун омили асосии навгонҳои илмӣ дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик // Известия института философии, политологии и права им. А Баховиддинова АНРТ. № 3, Душанбе, 2020. - С. 100- 106.
18. Ниёзӣ Ё. Б. Античные идейные предпосылки теории классификации наук // Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносӣ ба номи Аҳмади Дониши АМИТ. № 2, 2020. - С. 141-152.
19. Ниёзӣ Ё. Б. Меъёрҳои таснифоти илм дар мактаби машшоиёни шарқӣ // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. № 3-4, 2022. – 92-97.
20. Ниёзӣ Ё. Б. Востоковедическая наука в Таджикистане: истоки, проблемы и перспективы // Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносӣ ба номи Аҳмади Дониши АМИТ. № 4, 2021. - С. 153-162.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳо навишта шуда, ба шӯрои диссертатсионӣ пешниҳод шудаанд:

- аз ҷониби доктори илми филология, профессори кафедраи филологияи арабии факултети забонҳои Осиё ва Аврупои ДМТ - **Сулаймонов С.**;
- аз ҷониби доктори илмҳои фалсафа, профессор, мудири шӯбаи фалсафаи иҷтимоии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоуддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон - **Х. Зиёӣ**;

- аз ҷониби Доктори илмҳои фалсафа, профессори кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи славянии Россия – Тоҷикистон -**Сайфуллоев Н. М.**;

- доктори илмҳои фалсафа, профессори мудирӣ кафедраи фалсафаи муассисаи таълимии федералии давлатии бучавии «Университети давлатии миллии таҳқиқоти Мордаваи ба номи Н. П. Огарёв» - и Федератсияи Россия - **Евгений Мочалов**;

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, дар онҳо баъзе эродҳои ҷузъӣ баён шудаанд. Эродҳо асосан оид ба такрор шудани фикрҳои муаллиф, норасогихои имлоиву техникӣ дахл доранд.

Шӯрои диссертсионӣ қайд менамояд, ки дар таҳқиқоти диссертсионии довталаб:

- ошкор кардааст, ки аз гузашта то ба имрӯз ягона мавзӯе, ки илмҳоро дар асоси принцип ва методҳои илмӣ ба ҳам меорад, ин масъалаи ҳастӣ буда, илмҳо вобаста ба шаклҳои он тасниф шудаанд. Ба ибораи дигар, мавзӯи ҳастӣ ва маърифат тамоми илмҳоро дар асоси методи мантиқии дедуксионӣ ба ҳам меорад (интегратсияи илмҳо) ва дар асоси методи мантиқии индуксионӣ аз ҳам ҷудо (дифференсиатсияи илмҳо) мекунад;

- муҳаққиқ ошкор менамояд, ки сарфи назар аз он, ки нахустин бор маводҳои таълимӣ, китобу дастурҳои фардӣ дар мавзӯҳои мухталиф дар замони Афлотун ва Арасту таълиф шудаанд, вале дар онҳо зиддияти ақидаҳо мавҷуд буда, робитаи байни илмҳо дода нашуда аст. Машшоиёни шарқӣ бошад, бори нахуст асари алоҳидае бо номи “Иҳсо ал-улум” таълиф карда, рисолаҳои мустақиле мисли “Тақсими улуми ақлӣ” дар таърихи фалсафаи асримиёнагии тоҷик таълиф карда, робитаҳо ва ихтилофи ақидаҳоро дар таснифоти илм ба таври возеҳ таҳқиқу баррасӣ намуданд;

- таҳқиқи осори фарҳангии қадимии тоҷик, ки омехтаи устура ва таърих аст, аввалин бор ташаккули мафҳумҳо ва таснифу табақабандии илмҳо аз нигоҳи илмӣ пайдо шуда, мафҳуму категорияҳо ва таснифоти илм дар заминаи категорияҳои ахлоқӣ ва эҳтиёҷоти амалии инсон ташаккул ёфтаанд. Ин мафҳумҳо ва масъалаҳо бозгӯи шинохти олам ва камолоти инсониянд, ки минбаъд асоси илмҳои диншиносӣ ва антропологию ҷомеашиносӣ гаштанд;

- таҳқиқот муайян кард, ки бо ворид шудани дини ислом дар фарҳанги халқи тоҷик илмҳо ба ваҷҳи дигар ташаккул ёфтанд, яъне бо таъсири фарҳанги исломӣ, Юнони бостон, фалсафаи бостонии тоҷик ва дигар мактабҳои фалсафӣ мактаби машшоияи шарқӣ ба вучуд омад, ки бештар ба ақл ва усулҳои мантиқ такя мекард. Аз ин рӯ дар таснифоти илми мактаби машшоиёни шарқӣ бартарияти бештар ба илмҳои ақлӣ дода мешуд, на ба илмҳои нақлию каломӣ;

- пажӯҳиш нишон медиҳад, ки бори аввал мақоми таснифоти илми фалсафаи машшоия ва таҳаввули минбаъдаи он дар мактабҳои фалсафии

динӣ мушоҳида мешавад. Яъне таснифоти машшоиёни шарқӣ, гарчанде аз тарафи мактабҳои динию ирфонӣ тағйир ва таҳаввул карда бошанд ҳам, лекин ҳамчун яке аз принципҳои муҳими фалсафӣ пайгирӣ шудааст, ки аз тарафи муҳаққиқони баъдина мавриди таҳлилу баррасӣ қарор нагирифтааст.

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти мазкур дар он аст, ки мавзӯи “Таснифоти илм дар фалсафаи машшоияи шарқӣ ва таҳаввули он дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик” ба муҳқиқони таърихи фалсафаи тоҷик кумак мекунад, ки онҳо бо таълимотҳои фалсафии асримиёнагӣ доир ба таснифоти илм, массусан, машшоияи шарқӣ ба таври густурда ва амиқ, ошноӣ пайдо намоянд.

Ҳамзамон аз маводи таҳқиқшуда, натиҷа ва хулосаҳои бадастомада метавон барои таълими илмҳои таърихи фалсафа, таърихи фалсафаи тоҷик, фалсафаи илм ва омода намудани китобҳои дарсӣ ба таври васеъ истифода кард.

Дар раванди таҳқиқот ба таври мушаххас дар диссертатсия муаллиф аз усулҳои таърихӣ муқоисавӣ, таҳлили системавӣ мантиқӣ, индуксия ва дедуксия, гегеневтика (таъвилу тафсир) ба таври васеъ истифода намудааст. Ҳадафи ниҳой дар ин таҳқиқ, аз он иборат аст, ки масъалаи таснифоти илм дар мактаби машшоияи шарқӣ ва таҳаввули он дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик бо далелҳои таърихӣ ва равиши муқоисаи илмӣ мавриди баррасӣ қарор диҳад.

Саҳми шахсии доғалаби дараҷаи илмӣ дар он аст, ки ӯ бевосита мавзӯи “Таснифоти илм дар фалсафаи машшоияи шарқӣ ва таҳаввули он дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик”-ро дар фалсафаи тоҷик аввалин маротиба ба таври нисбатан муфассал мавриди таҳқиқ ва баррасии илмӣ қарор додааст.

Шӯрои диссертатсионӣ дар ҷаласаи худ 15 сентябри соли 2022 дар бораи ба Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо додани дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03-таърихи фалсафа қарор қабул намуд.

Дар асоси овоздиҳии пинҳонӣ Шӯрои диссертатсионӣ дар ҳайати 15 нафар, аз онҳо 9 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда иштироккунандагон аз 17 нафар аъзои доимии шӯрои диссертатсионӣ овоз доданд: тарафдор - 15 нафар, зид - нест, бетараф - нест.

**Раиси Шӯрои диссертатсионӣ, доктори
илмҳои фалсафа, профессор**

Махмадизода Н.Д.

**Котиби илмии Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои фалсафа, профессор**

Худойдодзода Ф. Б.

15 сентябри соли 2022